

Medikal Perspektif

Hızlı ve Etkin Okuma (4)

Bu sayıda daha önceki sayılarda anlatılan "Göz Gezdirmeli Okuma" ve "Seçmeli Okuma" sistemlerini tamamlayıcı olan diğer okuma yöntemlerini tanıtarak etkin okuma konusunu bitiriyoruz.

Çok Hızlı Okuma Yöntemi

Aynı okuma süresi içinde daha çok okuma imkanı elde etmek amacıyla, "anlama ve kavrama" değerlerinden olabildiğince az fedakarlık ederek, daha çok materyel okumak amacıyla uygulanan yöntem(ler)dir. Okunması gereken kaynaklar sürekli çoğalırken, okumaya ayrılabilen zamanın giderek kısalması çok hızlı okuma zorunluluğunu getirmiştir. Bu okuma yöntemi bir bakıma zamana karşı yarış olarak kabul edilebilir. Dakikada 3000-4000 kelime okuyabilen insanlar vardır. İyi bir okuyucunun ise dakikada 500 kelimenin altına düşmemesi gerektiği bildirilmektedir.

Çok hızlı okuma; çabukluk, kavrama ve belleme arasında sağlam bir bağ kurulması temeline dayanmaktadır. Bu üç faktörden birinin eksikliği yöntemin etkinliğini azaltır. Bu yöntemi iyi uygulamak ancak eğitimle olabilmektedir. Gözün çabukluk yeteneğinin geliştirilmesi, görme açısını genişletmek, aktif görme alanından yararlanmak, okurken belli bir ritm uygulamak ve göze sözcük kümelerini süratle tanıma alışkanlığını kazandırmak gerekmektedir. Göz duruşları ayarlanarak, her satırdaki kelimeler tek tek değil en az dörtlü gruplar halinde okunmalıdır. Satırları okurken satır başı veya sonundaki kelimeye, özellikle bölünmüş kelimelere, izole olarak bakmak kelime-kelime okumak sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle buralara sekonder olarak bakılmalı ve normal bir kitap satırında en fazla 2-3 defa durulmalıdır. Dergimizin daha önceki sayılarında maddeler halinde sıralanan okuma frenlerinin tümünden de kesinlikle kaçınmak gerekir.

Çok hızlı okuma yöntemi genellikle tek başına uygulanmaz. Göz gezdirmeli okuma ve/veya seçmeli okuma ile kombine edilir. Kitabın içindekiler, önsöz ve daha önceden okunmuş bölgeleri yeniden okunurken çok hızlı okuma yöntemi kullanılır. Kitabın tamamını elden geçirirken göz gezdirmeli okuma ile kombine edilir. İşaretlenmiş, altı çizilmiş, not düşülmüş önemli yerlerde ise kaymağını alma yöntemi ile okuma daha uygundur.

Çok hızlı okumaya uygun okuma modelleri, göz duruşu ve göz sıçramalarının yapılacağı yerler kitap, dergi ve gazete okumaları için değişik şekillerde belirlenmiştir. Bu konudaki ayrıntılı çizimler ve uygulama örnekleri hızlı okuma kitaplarında verilmiştir. Hızlı okuma şekillerinin isimleri ve kullanıldıkları yerler burada kısaca şu şekilde verilebilir;

- Düz dikey çizgi şeklinde okuma: Gazete ve dergi sütunlarını okurken kullanılır.
- Dikey yönde iki düz çizgi şeklinde okuma: Kitap sayfalarını okurken kullanılır.

- c) Dikey yönde üç düz çizgi şeklinde okuma: Kitap sayfalarını okurken kullanılır.
- d) Sicim şeklinde okuma: Dergi okumalarında kullanılır.
- e) Zig zag şeklinde okuma: Usta okuyucular tarafından ileri aşamada dakikada 1200-3000 kelime okumak amacıyla kullanılır.
- f) İkili sicim şeklinde okuma: Hızlı okumayı öğrenenler tarafından kitap ve dergi sayfalarında uygulanır. Göz duruşlarının sayısı artırılarak geniş, azaltılarak dar sicim haline getirilebilir

Derinlemesine Okuma (Aktif, Titiz, Etkin Okuma)

Okunması önemli, öğretici nitelikte, ancak güç okunan, çözümünü zor ve üzerinde zaman harcanması gereken metin parçalarında kullanılır. Öğrencilerin sınav öncesi çalışmak zorunda oldukları not ve kitaplar buna örnektir. Bu tür metinlerde verilmek istenen düşünceler, ağır bir dille yazılmış ve yazının akışı içinde karmakarışık yerleştirilmiş olabilirler. Çok iyi okuyucular bile bu tür metinlerde ana düşünceyi yakalamakta güçlük çekerler. Böyle zor ve fakat öğrenilmesi zorunlu olan metinlerle karşılaşıldığında geri dönme, seslendirme, güvensiz-ürkek-pasif okuma gibi kötü alışkanlıklar ve diğer okuma frenleri nüks edebilir.

Yapılması gereken ilk işlem, okuma ve kavrama konusunda öğrenilen tüm yöntemlerin uygulanıp, güç metinlerin de üstesinden gelinebileceğine güven duymaktır. Sonra bu tür metinler üzerinde bolca uygulama yapmak gerekir. Okunulacak konuya iyice konsantre olunduktan sonra, her zamanki gibi gözden geçirmeli okuma ile metin tanınır. Karmaşık düşünce kümelerinin yer aldığı bölümler saptanır ve bu bölümler kaymağını alma yöntemiyle, çözüm cümleleri ön planda olarak okunur. Daha sonra metnin başına dönerek her bölüm sonuna kadar çok hızlı okuma yöntemiyle okunur. Her bölümün bitişinde zihinde önceki bilgilerle kıyaslama ve yorumlamalar yaparak bölüm özümsemeye çalışılır. Bellek kutusu denilen kağıtlara notlar alınabilir ve önemli satır altları çizilebilir. Gerektiğinde bu özümseme döneminde aşırı olmamak şartıyla geri dönüş yapılabilir. Yazının tamamı bitirildiğinde geneli hakkında zihni bir değerlendirme yapılır. Genel değerlendirme aşamasında alınan notlar ve altı çizilen yerler çok yardımcı olur. Metin üzerindeki okuma çalışmaları bitmeden önce zig zag şeklinde okuma ile tüm bölümler kısa süre içinde taranmalı ve ulaşılan değerlendirmelere son rötüşler yapılmalıdır.

Esnek Okuma

Okunacak metin açık bir dille yazılmamışsa, anlatımı kolayca izlemeye elverişli değilse ve yazarın düşünceleri ağır bir içeriğe sahip, bazen de çelişkiler taşıyorsa okuyucunun okuma işlevi çok zorlaşmıştır. Böyle bir durumda metin zaafı nedeniyle hızlı ve etkin okuma yapmak imkansızdır. Okunan yazının bu şekilde olan bölümlerine gelindiğinde, bu bölümlerin içerdiği bilgileri düzene sokmak ve yorumlamak için aklın belli bir zamana gereksinmesi vardır. Gözlerin ritmi de aklın bu gereksinimine uygun olarak yavaşlar. Esnek okuma diye adlandırılan okuma şekli budur. İçsel okuma frenlerini minimuma indirerek dışsal okuma engelleriyle mücadele etmektir. Usta bir okuyucu, tıpkı yolun bozuklarına, kasıslere arabasının direksiyonunu uydurmasını bilen sürücü gibi, okumasının karşılaştığı güçlüklerle kendisini uydurmasını bilir. Usta sürücü, düz ve geniş bir anayol üzerinde gaz pedalına sonuna kadar basabilir. Fakat ikincil-bozuk yollarda, görüş olanağı güçleştiği, yolda insanlarla karşılaştığı durumlarda yavaşlamayı bilir. Hele dar ve dolambaçlı bir dağ yolunda ise taşıtının denetimini yitirmek için elden geldiğince yavaş bir gidişi seçer. İyi bir okuyucu da koşullara göre okuma hızını değiştirmeyi bilmelidir.